

1. PŘÍSUDEK, DRUHY PŘISUDKU**PŘÍSUDEK**

je základní větný člen, vyjadřuje, co podmět dělá. Zpravidla je to sloveso v určitém tvaru nebo pomocné (sponové) sloveso se jmenným nebo příslovečným tvarem.

Typy přísudku:

A) PŘÍSUDEK SLOVESNÝ JEDNODUCHÝ

Bývá nejčastěji vyjádřen určitým slovesným tvarem

Lenka se zasmála. Všichni budou zpívat. On by to neudělal. Dopis byl napsán úhledně.
Slovesný přísudek může být nahrazen citoslovcem. (*Žába žbluňk do vody.*)

B) PŘÍSUDEK SLOVESNÝ SLOŽENÝ (ZPŮSOBOVÁ A FÁZOVÁ SLOVESA + INFINITIV)

ZPŮSOBOVÁ SLOVESA: moci, smět, muset, mít (povinnost), chtít (+ zápor)

FÁZOVÁ SLOVESA: začít, začínat, přestat, přestávat, zůstat, zůstávat (+ zápor)

Jirka může číst. Jirka mohl číst. Jirka by mohl číst. Jirka bude moci číst. Můžeš číst.

C) PŘÍSUDEK JMENNÝ SE SPONOU (SLOVESNĚ JMENNÝ)

SPONA: být, bývat, stát se, stávat se

spona + podstatné jméno = *Jitka je lékařka. Jitka byla lékařka. Jitka není lékařka. Jitka bude lékařka.*

spona + přídavné jméno = *Jitka je sympatická. Jitka není sympatická.*

Méně časté spojení:

spona + zájmeno = *Tužka je moje. Tužka není moje.*

spona + číslovka = *Jitka je třetí. Jitka není první.*

spona + infinitiv = *Jitka je slyšet. Petr není vidět.*

spona + příslovce = *Jitka není ještě zpátky.*

srovnávacím výrazem = *Jitka je jako jiskra. Jitka není jako my.*

D) PŘÍSUDEK JMENNÝ BEZE SPONY – používá se ve zvláštních případech, jako jsou např. přísloví nebo hesla.

Každý svého štěstí strůjcem. Mluvíti stříbro – mlčeti zlato.

POZOR: Sloveso být může mít i **plný význam, v takových případech tvoří přísudek slovesný.**

Například:

*Slunce už **je** za obzorem (= nachází se).*

*Brambory **jsou** ve sklepě (= nachází se, leží).*

*Strašidla **nejsou** (= neexistují).*

1.1 Označte ve větách přísudek a určete jeho druh (slovesný jednoduchý, slovesný složený, jmenný se sponou, jmenný beze spony).

1. Novináři museli hodinu čekat na zahájení tiskové konference. (slovesný složený)
2. Ráda bych se s vámi podělila o své zážitky z cest. (slovesný jednoduchý)
3. Text byl otisknut v místních novinách. (slovesný jednoduchý)
4. Text byl otisknutý v místních novinách. (jmenný se sponou)
5. Chtěli byste jít s námi do kina? (slovesný složený)
6. Poslali mě nakoupit na večerní oslavu. (slovesný jednoduchý)
7. Náš rozlíčený pes hrr na listonoše. (vyjádřený citoslovcem)
8. Konečně už přestalo pršet. (slovesný složený)
9. Viděl jsem ji běžet po silnici. (slovesný jednoduchý)
10. Kniha – pramen vědění. (jmenný beze spony)
11. Jeho opakované poznámky byly trapné. (jmenný se sponou)
12. Začala nahlas plakat. (slovesný složený)
13. Škola – základ života. (jmenný beze spony)
14. Zapomněla napsat zprávu mamince. (slovesný jednoduchý)
15. Nesmíš si o mně myslet nic špatného. (slovesný složený)
16. Naučil se zahrát několik akordů na kytaru. (slovesný jednoduchý)
17. Před domem je záhon tulipánů. (slovesný jednoduchý)
18. Dům byl postavený v rekordně krátkém čase. (jmenný se sponou)
19. Dům byl postaven v rekordně krátkém čase. (slovesný jednoduchý)
20. I když byl dědeček unavený, (jmenný se sponou) přijel k nám (slovesný jednoduchý),
aby se s námi potěšil. (slovesný jednoduchý)
21. Voda začíná být horká. (slovesný složený)
22. Povídali jsme si o našem cestování po republice. (slovesný jednoduchý)
23. Máma ti vzkazuje, (slovesný jednoduchý), že máš jít na hodinu houslí. (slovesný složený)
24. Ztracený pes byl nalezen v parku. (slovesný jednoduchý)
25. Ztracený pes byl nalezený v parku. (jmenný se sponou)
26. Ráno ještě nebylo náměstí uklizené. (jmenný se sponou)
27. Chtěl bych se začít pravidelně připravovat na přijímací zkoušky. (slovesný složený)
28. Otec je ředitelem nadnárodní společnosti. (jmenný se sponou)
29. Sešit je na stole. (slovesný jednoduchý)
30. Býval by se určitě ozval. (slovesný jednoduchý)
31. Mám dát své věci do pořádku. (slovesný složený)
32. Smím jít do kina? (slovesný složený)

33. Mladí ležáci, staří žebráci. (jmenný beze spony)
34. Zatímco jsme zůstali sedět (slovesný složený), Karel utekl do lesa. (slovesný jednoduchý)
35. Najednou si začal počínat velmi podivně. (slovesný složený)
36. Otevřel (slovesný jednoduchý) mi dveře u auta, abych mohla nastoupit. (slovesný složený)
37. Zahrada byla obehnána vysokým plotem. (slovesný jednoduchý)
38. Zahrada byla obehnaná vysokým plotem. (jmenný se sponou)
39. Sliby – chyby. (jmenný beze spony)
40. Venku začíná padat sníh. (slovesný složený)
41. Musel bych se domů vrátit do šesti hodin. (slovesný složený)
42. Budeme už muset jít (slovesný složený), aby nám nezavřeli v obchodě. (slovesný jednoduchý)
43. Můj dědeček je moudrý muž. (jmenný se sponou)

1.2 Změňte přísudek slovesný na přísudek jmenný se sponou.

- Marek dobře lyžuje. *Marek je dobrý lyžař.*
- Květiny ve váze zvadly. *Květiny ve váze byly zvadlé.*
- Petr hraje dobře hokej. *Petr je dobrý hokejista. Petr je dobrý hráč hokeje.*
- Odebírám už řadu let časopis o koních. *Řadu let jsem odběratelem časopisu o koních.*
- Nebudu si z toho zoufat. *Nebudu z toho zoufalý.*

1.3 Přísudky jmenné se sponou nahraďte přísudky slovesnými.

- Dědeček je vášnivým sběratelem nerostů. *Dědeček vášnivě sbírá nerosty.*
- Listí na stromech už bylo zežloutlé. *Listí na stromech už zežloutlo.*
- Ondra je dobrý student. *Ondra studuje s výborným prospěchem.*
- Je stále zamračený. *Stále se mračí.*

2. **PODMĚT VYJÁDŘENÝ, NEVYJÁDŘENÝ, VŠEOBECNÝ, HOLÝ, ROZVITÝ, NĚKOLIKANÁSOBNÝ**

PODMĚT

Podmět je řazen mezi **základní větné členy**. Společně s přísudkem, který také patří mezi základní větné členy, tvoří tzv. **základní skladební dvojici**. S přísudkem se shoduje v osobě a čísle.

Podmět bývá **vždy v 1. pádě**, proto se na něj ptáme otázkou **Kdo? Co?** a přísudkem.

Markéta plave.

Podmět se ale ve větě nemusí vždy objevit, tzn. ve větě nenajdeme vždy slovo, které označíme jako podmět. To ale neznamená, že věta podmět nemá. Rozlišujeme podměty vyjádřené, nevyjádřené a všeobecné.

PODMĚT NEVYJÁDŘENÝ

Podmět nevyjádřený je takový, který není slovně vyjádřen, ale známe ho. Žádné slovo ve větě není možné označit jako podmět. Ten ale buď známe z předchozí věty či kontextu, nebo je zřejmý ze slovesného tvaru.

Lenka slíbila mamince, že umyje nádobí. Místo toho šla s kamarádkou na zmrzlinu.

Ve druhé větě se objevuje podmět nevyjádřený, přímo ve větě zmíněn není, ale z předchozí věty víme, že podmětem je Lenka/ona.

Četl knihu.

Podmět ve větě není vyjádřen, ale z tvaru slovesa je patrné, že podmětem je 3. osoba jednotného čísla: on.

PODMĚT VŠEOBECNÝ

Jedná se o podmět, který není slovně vyjádřen a zároveň není ani znám. Nevíme, kdo nebo co je podmětem. Původcem děje ve větě může být:

- kdokoli, kdo větu čte: Koláč pečeme v rozehráté troubě 30 minut.
- několik nebo mnoho lidí, které nedokážeme přesně pojmenovat: Na náměstí prodávají výbornou zmrzlinu.

Místo chybějícího podmětu si můžeme dosadit slova jako: **lidé, člověk, někdo, všichni** apod.

Často se podmět všeobecný objevuje v příslovích a rčeníh.

Hlásili to v rozhlase.

Jak si usteleš, tak si lehneš.

2.1 Ve větách vyhledejte podmět, určete, kterým slovním druhem je vyjádřen.

1. **Všichni** (3) se jeho vtipné poznámce zasmáli.
2. Každé **proč** (6) má své proto.
3. **Učit se** (5) ho příliš nebavilo.
4. Ze stadionu se ozvalo hromové **hurá** (10).
5. Pavle, **(ty – nevyj.)** co to děláš?
6. **Nikdo** (3) by se neměl cestou zastavovat.
7. **Raněný** (1) se probрал z bezvědomí.
8. Matčino **houpy hou** (10) děti vždycky uspalo.
9. **Nikdo** (3) tomu nechtěl věřit.
10. **Mýlit se** (5) je lidské.
11. **Vyřešit** (5) tento úkol je složité.
12. **Žáci** (1), **kterí** (3) se chtějí přihlásit na výlet do Krušných hor, se dostaví do ředitelny.
13. **Sochy** (1), které si můžete prohlédnout v muzeu **(vy – nevyj.)**, byly do Čech dovezeny v 18. století.
14. Zkušený **cestovatel** (1) putoval australskou buší.
15. **Každý** (3) z výherců byl šťastný a spokojený.
16. **Cítit se** (5) šťastným je pro člověka velmi důležité.
17. Tvoje **ano** (9) mě potěšilo.
18. Po okolí se rozléhalo **zvonění** (1) kostelního zvonu.
19. **Přiznat** (5) svou chybu bylo pro něj velmi těžké.
20. **Nedojídání** (1) jídla babičku vždycky pořádně zlobilo.
21. Tento dům postavil známý český **architekt** (1).
22. Tuhle pohádku jsme si oblíbili ze všech nejvíce. **(my – nevyj.)**
23. **Hovězí** (1) je už uvařené.
24. Není snadné mu to **říct** (5) do očí.

2.2 Určete druh podmětu (vyjádřený, nevyjádřený, všeobecný).

1.	V uzenářství mají výborné párky.	VŠ
2.	Při představování se díváme do očí.	VŠ
3.	Podařilo se mu <u>zvítězit</u> .	VY
4.	Půjdu tam také.	NE
5.	V televizi vysílají přenosy z mistrovství světa.	VŠ
6.	Co můžeš udělat dnes, neodkládej na zítra.	VŠ
7.	<u>Každý</u> si mohl vyzkoušet předváděné modely.	VY
8.	<u>Nikdo</u> o jejích slovech nepochyboval.	VY
9.	Do těsta přidáme lžičku soli.	VŠ
10.	Na tribunách zavládlo obrovské <u>nadšení</u> .	VY
11.	Vybrat si mohli <u>všichni</u> .	VY
12.	Máte hotové úkoly?	NE
13.	Byl jsem na nádraží včas.	NE
14.	Cibuli nakrájíme na kostičky a lehce osmahneme.	VŠ
15.	V muzeu předváděli pletení košíků.	VŠ
16.	Vozkovo <u>pr</u> koně zastavilo.	VY
17.	Na kopci postavili kapličku.	VŠ
18.	Po vítězství na mistrovství světa ji vítali jako královnu.	VŠ
19.	Na pouti prodávají cukrovou vatu.	VŠ
20.	Nemám zavolat pomoc?	NE
21.	Pokud <u>postižený</u> nedýchá a nereaguje na podněty, co nejrychleji zahájíme nepřímou masáž srdce.	VY, VŠ
22.	Nechval dne před večerem.	VŠ
23.	Neměli jsme tentokrát štěstí.	NE
24.	Ve slově babyka píšeme y.	VŠ

25.	Co hrají o víkendu v kině?	VŠ
26.	S poctivostí nejdál dojdeš.	VŠ
27.	Práci jsme odvedli na jedničku.	NE
28.	Hlavou zeď neprorazíš.	VŠ
29.	Všude ve stáncích prodávají upomínkové předměty.	VŠ
30.	Až se vrátí, bude vám o všem povídat.	NE, NE
31.	Říkají, že v těch končinách rostou hodně <u>houby</u> .	VŠ, VY
32.	Přineste si odpoledne do školy listy různých stromů.	NE
33.	Naškrobené <u>záclony</u> v oknech vypadaly, jako by je pověsili právě teď.	VY, VŠ
34.	Mívají tu výbornou zmrzlinu.	VŠ
35.	Darovanému koni na zuby nehleď.	VŠ

2.3 Určete, zda je podmět holý, rozvitý, několikanásobný.

<u>Obloha</u> se zatáhla bouřkovými mraky.	H
<u>Každá kniha z knihovny</u> je evidována v seznamu.	R
<u>Mrkev</u> , <u>petržel</u> i <u>sazenice</u> salátu uschly.	N
<u>Zimní vichřice</u> sviští, fičí, kvílí a štípe do tváří.	R
V zimě se <u>jezera</u> i <u>rybníky</u> pokrývají vrstvou ledu.	N
Na zahradě leží <u>čerstvě napadaný sníh</u> .	R
Loni na podzim <u>teta</u> nasbírala plné košíky hřibů.	H
<u>Švestka</u> , <u>hruška</u> a <u>jablko</u> patří mezi ovoce.	N
<u>Knoflíky</u> , <u>jehly</u> , <u>nitě</u> , <u>metr</u> i <u>nůžky</u> leží ve třetí zásuvce.	N
<u>Bábovka</u> se v nové troubě upekla dozlatova.	H
Okno rozbil buď <u>Petr</u> , nebo <u>Anička</u> .	N

3. SHODA PŘÍSUDKU S PODMĚTEM

rod mužský životný	-i <i>Muži pracovali. Sněhuláci roztáli.</i>
rod mužský neživotný	-y <i>Lesy šuměly. Davy skandovaly.</i>
rod ženský	-y <i>Ženy hovořily. Děti křičely.</i>
rod střední	-a <i>Pole osiřela. Housata štěbetala.</i>
alespoň jedno podstatné jméno rodu mužského životného	-i <i>Ženy i muži pracovali. Pes, kočka i kuřata běhali po dvoře.</i>
žádné podstatné jméno rodu mužského životného, alespoň jedno podstatné jméno rodu mužského neživotného nebo rodu ženského	-y <i>Domy, stodoly i všechna ostatní stavení chátraly. Husa i housata štěbetaly. Obě husy i house štěbetaly.</i>
všechna podstatná jména středního rodu v množném čísle	-a <i>Štěňata i kořata spala. Housata, káčata a kuřata běhala.</i>
všechna podstatná jména středního rodu, alespoň jedno z nich v jednotném čísle	-y <i>Štěně i kotě spaly. Štěně i kořata spaly. Štěňata i kotě spaly. House, káčata a kuřata běhaly.</i>

Poznámka:

Stojí-li několikanásobný podmět za přísudkem, můžeme se také řídit rodem prvního členu několikanásobného podmětu.

Na jevišti vystupovali / vystupovaly zpěvačky i zpěváci.

Na tábor odjeli / odjela sestra i mladší bratr.

3.1 Doplňte koncovky přičestí minulého.

1. Vojvodové udržovali pořádek na svých panstvích pevnou rukou.
2. Sněhuláci úplně roztáli.
3. Papíroví draci létali po obloze.
4. Strašáci v poli strašili ptáky.
5. Slanečci byli v lednici.
6. Slanečky ležely na stole.
7. Uzenáči se zkazili.
8. Uzenáče hostům velmi chutnaly.
9. Ledoborci brázdili chladný oceán.
10. Ledoborce byly zakotveny v přístavu.
11. Ukazatelé byli polámani větrem.
12. Ukazatele stály podél trati.
13. Dni ubíhaly jako o závod.
14. Prahou projížděly nablýskané veterány.
15. Váleční veteráni byli vyznamenáni za statečnost.
16. Obydlí domorodců byla pokryta zvířecími kůžemi.
17. Listy i tráva byly pokryty kapkami vody.
18. Husy i kachny mávaly křídly.
19. Děti zívaly únavou.
20. Rodiče nás nikdy nebili.

21. Tisíce turistů obdivovaly egyptské pyramidy.
22. Každý týden se ve městě konaly trhy, na které přicházeli lidé z celého okolí.
23. Houfy špačků nalétávaly na naši třešeň.
24. Koně ztěžka táhli naložené vozy.
25. Šachové koně chyběly, ostatní figurky se našly.
26. Tělocvičné koně stály v koutě.
- 26.1 Hrad a celé město byly dědičným lénem knížete Spytihněva.
27. Garáž i auto byly zničeny povodní.
28. Rakousko a Polsko přistoupily na dohodu.
29. Evropský parlament a Evropská rada hlasovaly o unijním rozpočtu.
30. Štěně a morče zůstaly v bytě úplně samy.
31. Krásné modelky, úspěšné moderátorky a nadějní novináři se sešli na benefiční akci.
32. Létající talíře a další atrakce kroužily noční oblohou.
33. Dívky i jejich matky byly rády, že to tak dopadlo.
34. Burzovní společnosti a nejznámější akcionářky byly tématem novinového článku.
35. Evropské státy a mocnosti jihoamerického kontinentu se sešly u kulatého stolu.
36. Auta a jiná motorová vozidla se řítily z kopce nepovolenou rychlostí, pronásledována policejní sirénou.

4. PRÁCE S TEXTEM**VÝCHOZÍ TEXT 1**

- 1) Pod bílou zdí má bláto barvu perleťovou
a zvony odletěly za větrem do Říma,
obzor se rdí, **můj táto**, hanbou šarlatovou,
už jsme tu osaměli, z kříže se nesnímá.
- 2) Prapory mdlé už pálí ruce vlajkonošů,
jen oči pod přilbicí snad ještě doufají,
a mlhy zlé se valí do děr od hrabošů
i do ran na orlici, kterou už poutají.
- 3) **Rudý kohout** na obzoru roztahuje spáry,
vítr rozčesává pera plamenná,
věřili jsme na pokoru u popravčí káry,
zlatá doba nenastává, bude kamenná.
- 4) Je prý to **CTÍ** až na dno, **zůstat** pod prapory,
mít duši nestydatou a mozek bez ceny,
být králem Istí a snadno **vzít si** bez pokory
na svatbu se Zubatou železné prsteny.
- 5) Není to med, zas **pítí** číši **vrchovatou**
a věřit na proroky v chorálu **polnice**,
sto černých let nám svítí hvězdou **jedovatou**
na erbu pro otroky - pro naše **dědice**.

(Karel Kryl, *Bílá hora*, upraveno)

1. Rozhodněte o každé z následujících možností, zda odpovídá výchozímu textu (A), či ne (N)

- 1.1 Výchozí text je ukázkou prózy. A N
- 1.2 V první sloce se vyskytuje oslovení. A N
- 1.3 Ve spojení „rudý kohout“ se uplatňuje obraznost. A N
Obrazné pojmenování = nepřímé pojmenování - je založeno na přenesení významu slova.
rudý (červený) kohout = oheň, požár
- 1.4 V třetí sloce se uplatňuje personifikace. A N
Personifikace – přenáší se lidské vlastnosti a činy na neživé věci nebo abstraktní pojmy
(meluzína zpívá)

2. Rozhodněte o každé z následujících možností, zda odpovídá výchozímu textu (A), či ne (N)

- 2.1 V páté sloce je pět osmislabičných veršů. A N
- 2.2 V celém textu se vyskytují pouze slovesa v určitém tvaru. A N
- 2.3 V páté sloce lze ke každému verši najít jiný verš, který se s ním rýmuje. A N
- 2.4 Jedná se o ukázkou neumeleckého textu. A N

3. Z páté sloky vypište podstatné jméno látkové

med

Podstatná jména látková označují látku jako celek, bez ohledu na její množství. Mají tvar jednotného čísla: voda, mouka, cukr, káva, mýdlo, beton, zlato.

4. Napište smysluplnou větu, ve které výraz CTÍ bude použit jako jiný slovní druh než ve výchozím textu. Tvar slova musí být zachován.

Karel ctí své rodiče. Práce ho ctí.

ctít = mít v úctě, vážit si

VÝCHOZÍ TEXT 2

Ptáci se **vyvynuli** před miliony let z plazů. Po nich se také rozmnožují snášením vajec. Na rozdíl od plazů ptáci však svá vejce chrání a starají se o vylíhlá mláďata. Ornitologové dnes znají osm a půl tisíce ptačích druhů. U nás se vedle ptáků **stálých** potkáváme s četnými druhy přelétavými. Tito tuláci, vzdalující se od rodného hnízda, nalétají až **dvěstě** kilometrů. Pravými cestovateli jsou ovšem ptáci stěhovaví, vydávající se před příchodem zimy až ke Středozevnímu moři. Tažní ptáci směřují do oblastí **Severní** Afriky, po přezimování se opět vracejí.

(vzhledem k povaze úlohy není zdroj uveden)

5. Vyhledejte v textu čtyři slova s pravopisnou chybou a napište je pravopisně správně.

vyvinuli, stálých, dvě stě, severní